

Menn på familievernkontoret

Alliansearbeid mellom terapeuter og klienter

Men attending Family Counselling Offices

Working Alliances between Therapists and Clients

Dagmara Bossy

Forsker II, Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet

dagmarab@oslomet.no

Monika Marie Bergflødt

Forsker III, Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet

monikama@oslomet.no

Sammendrag

Det kan spores tendenser til polarisering i feltet for vold i nære relasjoner og foreldreskap. I forskningen på menn og vold skilles det mellom menn som har utøvd vold, og menn som utsatte for vold, og i det offentlige hjelpeapparatet tilbys man hovedsakelig hjelp i egenskap av å være en av delene. I denne artikkelen utforsker vi menns erfaringer med en offentlig hjelpetjeneste som møter hele familien, og som potensielt kan forebygge og håndtere vold i konteksten av en familierelasjon. Artikkelen er basert på kvalitative intervjuer med ni heterofile menn og deres møter med familievern i saker som omhandler vold eller samværsueninghet. Vi finner at relasjonen mellom menn og deres terapeut avhenger av om de opplever gjensidig tillit, noe vi har utforsket med teorien om terapeutisk allianse og sivilisasjonsprosess. Menns håndtering av voldsanklager på familievernkontoret kan i noen saker utgjøre såkalt «usivilisert atferd» og bidra til et sviktende grunnlag for allianse. Det å løfte barnets interesser fremtrer i materialet som medierende og i noen tilfeller konfliktdepende.

Nøkkelord

vold, kjønn, foreldreskap, familievern, samværsueninghet

Abstract

In the context of a polarized debate on gender, domestic violence and parenting, research on men and violence distinguishes between men who have conducted abuse and men who are victims of abuse. Public help services often offer help for one of the two categories. There is however a lack of studies challenging this polarity. Our article explores men's meetings with a public support service that meets the whole family, and that has the potential to prevent or deal with domestic violence. This article is based on a qualitative study of the experiences of nine heterosexual men and their encounters with the family counseling services in Norway, in cases involving violence or custody. We pay special attention to men who have been accused of being violent, men who received help with their violent behavior and men who have experienced stressful custody cases. Using the theoretical framework of therapeutic alliance and Elias's theory on civilized behavior, we find that the alliance between men and their therapists depends on whether they experience mutual trust. When feeling threatened, men seem to execute behaviors that may break the alliance. Being attentive to the child's interests emerges as mediating the disagreements.

Keywords

Domestic violence, gender, parenthood, family counselling

Innledning

Vold blant voksne i familierelasjoner er et omfattende og sammensatt problem med ringvirkninger for både utsatte, dem som har utøvd vold, deres barn og barnets relasjoner langt ut i voksen alder (Grøvdal 2019; Hassija et al. 2018; Hennem 2016; Mossige og Stefansen 2007; Nilsson og Lövkrona 2020). Det gjør vold blant voksne i familierelasjoner til et samfunnsproblem som med stor sannsynlighet vil inntreffe i noen familiekontekster. Derfor er det også viktig å jobbe med å håndtere og forebygge dette. Grøvdal (2019) skriver at forebygging av vold i parforhold krever en bred og sammensatt innsats, inkludert voldsforebyggende tiltak *før* volden oppstår. Dette understreker betydningen av tjenester som møter familier i sitt arbeid hvor vold er en underliggende tematikk. I en rapport om kjønn, likestilling og makt forbundet med vold i parforhold, skriver Bjørnholt og Helseth (2019, 62) at institusjoner på strukturelt nivå både kan legge til rette for og hindre voldsutøvelse. Å studere voldsarbeidet som foregår på strukturelt nivå, spesielt innenfor en tjeneste som håndterer familiekonflikter, uenigheter knyttet til foreldreskap og vold, kan gi verdifulle innsikter i forskningen.

Flere tjenester jobber med vold i familiekonteksten. Krisesenter, Alternativ til Vold, Statens Barnehus og familieverntjenesten er noen eksempler. Krisesenteret har lengst erfaring med å ta imot voldsutsatte, spesielt kvinner (Skilbrei og Stefansen 2018). Alternativ til Vold ble opprinnelig utviklet som et tiltak for dem som har utøvd vold i nære relasjoner (Skjørten et al. 2019). Barnehusene ivaretar barns behov i møte med politi og rettssystemet (Andersen 2019). Familievernet har derimot et tydelig fokus på hele familien og har mulighet til å jobbe med utfordringer, uenighet og konflikt på et tidlig stadium (Rosten, Øverli og Gundersen 2020). Det har de senere årene blitt utviklet en rekke ulike tiltak og modeller for familievernets arbeid, spesielt innenfor prioriterte områder som vold i nære relasjoner og høykonflikt (Bergflødt, Bossy og Gundersen, 2022; Rosten, Øverli og Gundersen 2020).

Artikkelen springer ut fra en nærlesing av en selektert del av et større datamateriale som inngår i en rapport om brukeres erfaringer med familieverntjenesten i saker som omhandler vold og involvering av barn og unge (Bergflødt, Bossy og Gundersen 2022). I rapporten fant vi at familievernet har et potensial som lavterskeltilbud og tidlig kan gripe tak i familierelaterte utfordringer før de utvikler seg til større problemer. Basert på kvalitative intervjuer med ni heterofile menn om deres erfaringer med familievernet undersøker vi menns fortellinger om å være utsatt for, være utøver av eller bli beskyldt for å utøve vold. Vi inkluderer også intervjuer der uenighet om samvær mellom foreldre er et sentralt tema på familievernkontoret.

I artikkelen utforsker vi menns opplevelse av å bli møtt eller ikke møtt i ulike situasjoner, og søker å forstå hvordan slike opplevelser kan gi innsikt i voldsarbeid på tjenestenivå. Dette gjør vi med et blikk på betydningen av etablert tillit mellom terapeut og klient, sett i lys av en samfunnsmessig og historisk kontekst der menn synes å trekke på en forståelse av å bli mer diskriminert enn kvinner på dette feltet.

Vold, kjønn og foreldreskap: kampen om legitimitet

Majoriteten av voldsutøvere som er identifisert i forskningen på vold i nære relasjoner, er menn (Nilsson og Lövkrona 2020). Rapporten *Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen* (Dale et al. 2023) viser at kvinner er mest utsatt for partnerrelatert vold, der én av ti har opplevd å bli utsatt for alvorlig fysisk vold fra sin partner, sammenlignet med kun tre prosent av menn. Tidligere forskning bekrefter også at menn som utsettes for alvorlig vold fra sin partner, utgjør en minoritet (Bjørnholt 2019). Når det gjelder mindre alvorlig partnerrelatert vold, kan menn være mer utsatt (Dale et al. 2023, 101).

Menn som *utsatte* innehar en tvetydig posisjon i feministisk forskning og studier om vold i nære relasjoner (Bjørnholt og Rosten 2020, 126). Bjørnholt og Rosten (2020) finner at menn som utsatte i parforhold enten fremstilles gjennom at deres opplevelser av vold blir utforsket empirisk, eller i en kontekst der det problematiseres at menn ikke anerkjennes som ofre for vold fra partneren sin. Rosten (2020) påpeker blant annet at «standardfortellingen» om partnervold, som har en tydelig kjønnnet fordeling av menn som utøvere og kvinner som utsatte, har blitt nyansert i nyere tid. Empiriske studier av menns utsatthet har dokumentert og problematisert kjønnsdimensjoner på individuelt, kulturelt og strukturelt nivå. Når kjønnsperspektivet på vold blir forstått i et likestillingsperspektiv, har det blitt lagt vekt på sosiale og institusjonelle årsaker (Bjørnholt 2019). Likestillingsperspektivet kommer også til uttrykk i litteraturen som en måte å legitimere vold på. Bjørnholt (2021) trekker for eksempel frem den biologiske og eksistensielle sårbarheten kvinner opplever i forbindelse med svangerskap og fødsel, samtidig som enkelte likestillingspolitiske ordninger er rettet mot fedres rettigheter i denne perioden. Videre kan idealet om kjønnsbalanse og likestilling i enkelte tilfeller bli brukt som et retorisk verktøy for å legitimere voldsatferd hos dem som utøver vold. Her finner Bjørnholt og Helseth (2019) at tilslutning til likestilling som verdi alene ikke er tilstrekkelig for å forhindre voldsutøvelse, og at ideen om at likestilling skal ha en voldsforebyggende funksjon, derfor må behandles med forsiktighet.

Bjørnholt beskrev allerede i 2010 to motstridende strømninger når det gjelder likestilling, som har utviklet seg parallelt siden 1970-tallet, formulert som «profeministiske» og «antifeministiske» retninger. Her viste hun til en mannsbevegelse som på den ene siden har fokusert på menns ansvar for likestilling i nære relasjoner og samfunnet generelt samt menns vold mot kvinner. På den andre siden ser man en tendens der fokuset på menn og likestilling forankres i en oppfatning om at menn blir diskriminert som fedre (Bjørnholt 2010, 5).

Farskap som bærende argument

Det finnes en betydelig litteratur som beskriver farskapet i de nordiske landene der farskapet fremstilles som et individuelt prosjekt knyttet til selvrealisering (Björnberg 2000; Bjørnholt 2010). Selv om dette perspektivet på farskap er muliggjort av likestilling, oppstår det samtidig en politisk bevegelse der farskap blir en kampsak formulert som en likestillingssak. Spesielt innenfor konteksten av samværsuenighet og samværskonflikter virker det som om disse posisjonene inntar et polariserende ståsted overfor hverandre.

I artikkelen «Male victims of violence and men's right struggles» analyserer Bjørnholt og Rosten de overordnede fortellingene om menn som ofre slik de blir konstruert av aktivister og politiske organisasjoner. Et «master narrative» beskriver menn som utsatt for omfattende diskriminering i et såkalt «kvinnetilpasset samfunn», som igjen er resultatet av «en kvinnekamp som har gått for langt» (Bjørnholt og Rosten 2020). Dette kan delvis spores tilbake til den historiske utviklingen av likestillingskampen. Mot slutten av 1980-tallet fikk menn stor oppmerksomhet i ulike likestillingsdiskusjoner (Oftung 2009), noe som resulterte i flere lovendringer, inkludert gradvis utvidelse av fedrekvoten fra 1993 til 2018. Det var en tydelig og uttalt forventning om at økt fedrekvote ville føre til likestilling, men tallene viste ingen klare effekter av dette (Kitterød og Halrynjo 2019). Et annet tiltak som skulle bidra til styrking av fedres rettigheter, og som ble formulert som likestillingsfremmende, var retten til 50/50 samværsfordeling med delt bosted for barn etter samlivsbrudd. Samtidig som disse endringene ble innført, var det frem til 2006 bare gifte fedre som automatisk hadde delt foreldreansvar for barn etter skilsmisse. Samboende fedre måtte avtale dette spesielt (Oftung 2009).

Frem til 2008 bodde om lag 80 prosent av barn fremdeles hos mor etter skilsmisse. Senere

rapporter om delt bosted viser lignende tendenser. Til tross for en betydelig økning siden 2000 viser tallene at det fremdeles er mest vanlig at barnet bor hos mor (49 prosent i 2020), og at det sjelden bor fast hos far (7 prosent i 2020) (Wiik 2023). I en diskursiv forståelse av at fedres rettigheter trues i et «kvinnetilpasset samfunn», kan slike kjønnete tendenser gi inntrykk av at kvinner har en fordel i saker om samværsueninghet. Tallene gir imidlertid ikke informasjon om hvilke faktorer som er avgjørende for beslutninger om fast bosted i hver enkelt sak. I en utforskning av menns opplevelser av sine møter med familievernet vil derfor samværsueningheter være viktig å undersøke nærmere.

Familievernmøter

I familievernet mottar familier veiledning, råd og terapi, ofte for å bedre relasjonene seg imellom, men også for å komme frem til avtaler om foreldreansvar eller for å avklare uenigheter om bosted og samvær etter brudd (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2021). Differensiert mekling er i dag innført i familievernet og innebærer at saker forhåndssorteres inn i ulike forløp. Når foreldre bestiller mekling, må de besvare åtte spørsmål som vil grovsortere deres sak til A-, B- eller C-mekling eller risikosak (Bergflødt, Bossy og Gundersen 2022). C-meklinger og risikomeklinger gjennomføres med to meklere, og det planlegges en prosess med ulikt innhold i hver samtale tilpasset foreldrenes behov (NOU 2019: 20). I en tjeneste som tilbyr veiledning, råd og terapi, vil vellykket avdekking av vold forutsette en erkjennelsesprosess hos voldsberørte familiemedlemmer, utøvere så vel som utsatte (Bergflødt, Bossy og Gundersen 2022).

I artikkelen ønsker vi å løfte frem noen stemmer og forståelser som lett kan gjøres usynlige i en opphetet debatt om vold og kjønn. Menns opplevelser av å bli møtt eller ikke møtt i saker som involverer vold, uenighet og foreldreskap, er hittil lite utforsket. Gjennom en eksplorativ tilnærming har vi som mål å nyansere menns erfaringer i en hjelpetjeneste som ofte kommer i kontakt med familier berørt av vold.

Teoretiske perspektiver

I artikkelen har vi latt oss inspirere av begrepet *terapeutisk allianse* (Bordin 1994) og ideen om hvordan standarden for legitime følelsesuttrykk påvirkes av en samfunnsmessig bevegelse mot nulltoleranse for vold (Solstad, Stefansen og Strandbu 2021). Disse teoretiske inspirasjonskildene brukes som analytiske verktøy i vår analyse. Forskning på terapeutiske prosesser understreker betydningen av alliansen mellom terapeut og klient for det terapeutiske utfallet (Lambert og Barley 2001). Bordin (1994) snakker om *arbeidsallianse* («working alliance»), som består av tre grunnelementer: 1) et emosjonelt bånd, 2) enighet om mål med terapien og 3) et ønske fra klienten om å forplikte seg til det emosjonelle arbeidet. Ut fra dette kan man tenke at den terapeutiske arbeidsalliansen handler om at klient og terapeut blir «likere», eller på engelsk: «get on the same page» (Nissen-Lie et al. 2021). Det er likevel ikke nødvendigvis enighet mellom terapeut og klient som avgjør om arbeidsalliansen fungerer som et middel for vellykket terapi. Oddli og Kjøs (2009) påpeker at alliansearbeidet heller bør betraktes som et samarbeidsprosjekt med kontinuerlige forhandlinger om retning og midler for å oppnå ønsket endring.

Det emosjonelle båndet som oppstår mellom terapeut og klient, er ofte resultat av at klienten(e) opplever en respekt og tillit til terapeuten(e)s evne til å vise empati. En slik tillit er avgjørende for samarbeidet mot ønsket endring. Tidligere erfaringer hos både terapeuter og klienter kan og vil påvirke deres møter i terapirummet (Johnson og Wright 2002). Disse

overføringsprosessene betyr at negative forhold knyttet til for eksempel kjønn, kultur, personlighetstrekk, verdier eller til og med terapeutens profesjonelle opplæring kan spille inn på en måte som hindrer dannelsen av en arbeidsallianse (Johnson og Wright 2002, 258).

Johnson og Wright (2002) har oversatt alliansebegrepet fra individuell terapi til familierterapi, samtidig som de understreker tilleggsdimensjoner som gjør seg gjeldende når det er flere relasjoner involvert i terapirommet. Når en klient for eksempel gir uttrykk for noe vedkommende er misfornøyd med, og opplevelsen av misfornøydhet er rettet mot en annen klient i det samme rommet, blir alliansen mellom terapeut og par satt på prøve. I en familie- eller parterapi setting finnes det flere allianser (*delsystemer*) (Friedlander, Escudero og Heatherington 2006; Escudero og Friedlander 2017).

Vi har også hentet inspirasjon fra Elias (2000) og hans teori om den siviliserte prosessen for å forstå hvordan en implisitt nulltoleranse mot vold i nære relasjoner på et strukturelt nivå potensielt kan føre til at visse uttrykk for frustrasjon blir uønskede i terapirommet. Noen følelsesmessige uttrykk, som det kan tenkes ville være naturlige reaksjoner på å bli feilaktig anklaget for å utøve vold, kan komme i konflikt med det Elias (2000) definerer som legitim atferd i det moderne samfunnet. Han beskriver siviliseringsprosessen (*civilising process*) og hvordan sosiale normer for legitim atferd har blitt mer forfinet, i et historisk perspektiv. Med økt bevissthet om vold i nære relasjoner har terskelen for hva som vekker avsky, bidratt til gradvis økning av den sosiale verdien av evnen til selvkontroll, slik som å undertrykke umiddelbare negative følelsesmessige uttrykk.

En tidligere studie om seksuell trakassering i idretten (Solstad, Stefansen og Strandbu 2021) har anvendt siviliseringsprosessen som et teoretisk rammeverk. I denne studien fant forskere ut at økt fokus på seksuell trakassering i idretten gjorde mannlige trenere usikre på legitimiteten til egen oppførsel (Solstad, Stefansen og Strandbu 2021). Frykten for å bli anklaget for seksuell trakassering i en idrettskontekst der fysisk kontakt er en naturlig del av treningen, gjorde mannlige trenere risikobeviste. De var redde for sosialt stigma og risikoen for utestengelse fra idretten, noe som førte til at de anla et utenfra-blikk på egen posisjon i idrettsfellesskapet (Solstad, Stefansen og Strandbu 2021, 1088). Overført til vårt materiale hjelper dette oss med å forstå at anklager om vold i parforholdet, et område der menn som *kjønnskategori* ofte har blitt stadfestet som dem som har utøvd vold, kan utløse frykt for å «bli utestengt fra familien» (miste samværsrett). Videre ser vi på terapirommet som et sted der det ellers er forventet å uttrykke sterke følelser, på samme måte som at kroppskontakt er naturlig i idretten.

Vi trekker Elias' (2000) siviliseringsteori videre i vår analyse og benytter oss av begrepet «usivilisert» for å beskrive oppførsel som oppfattes som manglende selvbeherskelse. Vi stiller spørsmål om familieverntjenesten i kraft av å uttalt jobbe mot voldsuttrykk forholder seg til umiddelbare negative følelsesmessige uttrykk som illegitime i situasjoner der det kommer anklager om vold.

Metode

Datamaterialet er samlet inn i forbindelse med forskningsprogrammet *Familievernet – likeverdige tjenestetilbud til en mangfoldig befolkning (2020–2023)* gjennom forskjellige familievernkontorer over hele landet. I den forbindelse ønsket vi å komme i kontakt med brukere som hadde vært i kontakt med familievernet i saker med vold eller saker der barn og unge var blitt involvert. I artikkelen har vi valgt å ta utgangspunkt i en liten del av dette materialet: kvalitative intervjuer med ni heterofile menn.

Enkelte av møtene mellom mennene og familievernet starter med mistillit, der de har

opplevd å ikke bli trodd. Opplevelsen av å ikke bli trodd i begynnelsen for senere å oppleve et gjensidig tillitsforhold har vi kalt «mistillit som går over til allianse». Nedenfor følger en oversikt over informantene:

Tabell 1. Kjennetegn ved de ulike informantene og deres kontakt med familieverntjenesten (alle navn er pseudonymer).

«Martin» «Hun nekta å gi meg samvær med sønnen min.»	Flyttet fra sin eks på grunn av mistanke om rus. Opplevde seg mistrodd da han forsøkte å si ifra om dette.	Mistillit som går over til allianse
«Andreas» «Det er utmattende der man står i en situasjon hvor man er uenig med motpart.»	Da Andreas og moren skiltes, oppstod det en belastende rettsak hvor mor ønsket å ha med seg barnet til utlandet. Nå går barnet alene til samtaler i familievernet, og Andreas uttrykker at han setter pris på hvordan tjenesten møter barnet.	Mistillit som går over til allianse
«Arne» «Jeg vet jo det at hun ruset seg masse – og jeg sa det i møtene – men jeg ble liksom ikke trodd.»	Arne forteller om mange år med rus hos ekspartner. Hun har anklaget Arne for vold og overgrep. Arne går til terapeut på familievernkontoret, hvor han får hjelp til å sette grenser for ekspartner på en måte som går «minst mulig utover barna».	Mistillit som går over til allianse
«Endre» «Jeg har blitt beskyldt for vold og aggressivitet gjennom mange år.»	Endre forteller om en samarbeidskonflikt på familievernkontoret hvor ekskona anklaget han for vold.	Allianse som går over til mistillit
«Anders» «Jeg følte bare det at familievernkontoret forholdt seg bare til det hun sa.»	Anders forteller om flere møter med familievernet over mange år, som alle dreier seg om å få en samværskontrakt for å kunne ha kontakt med barnet.	Manglende allianse
«Ragnar» «Det blir jo annerledes når man gir slipp, for man har ikke noe å tape lenger.»	Ragnar uttrykker at parterapeuten virket redd for å «ta i problemene», og at det ble lettere da han gikk til mekler.	Allianse
«Stian» «Det er klart det er ikke noe hyggelig å gå fra hverandre, men det var nok til det beste.»	Stian fremtrer i materialet som en som har forsonet seg med at parforholdet er over, og uttrykker at han setter pris på alt han har lært på familievernkontoret.	Allianse
«Bernard» «Etter hvert så begynner du faktisk å tro på at det du krever, er urimelig.»	Bernard tok kontakt med familievernet på grunn av en voldelig kjæreste. Han forteller at både politi og familievernterapeuten støtter hans virkelighetsforståelse.	Allianse
«Samuel» «Hun våknet ganske sent på natten og begynte å slå meg, veldig.»	Samuel tok kontakt med barnevernet fordi han var bekymret for ekskjærestens voldelige atferd. Han blir henvist til familievernet. Det er vanskelige meklingstimer som er fokuset i intervjuet.	Manglende allianse

I analysen har vi latt oss inspirere av et fenomenologisk perspektiv, der informantenes egne opplevelser og forståelse er i fokus. Samtidig har vi benyttet en hermeneutisk tilnærming som vektlegger fortolkning og meningsdannelse. Seidler (2004) påpeker i sin kritikk av den delen av mannsforskningen som utelukkende fokuserer på maktstrukturer på et overordnet samfunnsmessig nivå, at det er stor verdi i de opplevde, erfaringsbaserte og personlige fortellingene. Ved å utforske de skiftende og komplekse variasjonene i virkeligheten (Ekenstam 2006; Holter 2003) ønsker vi i artikkelen å skape en bredere representasjon av ulike måter kjønn kommer til uttrykk på.

Gjennomføring av intervjuer og analyse

Intervjuene ble gjennomført av en forskergruppe bestående av førsteforfatter og tre andre forskere. Vi lyttet til alle opptak og leste transkripsjonene i flere omganger. Etter hver gjennomlesning møttes vi for å diskutere vår forståelse av intervjuene. Noen av disse diskusjonene har blitt delt med andre forskere som har jobbet med lignende tematikker. Videre gjorde vi en grovsortering av temaer i materialet og brukte tabeller for å registrere kjennetegn ved de ulike sakene. Tabellene ble renskrevet i flere omganger, der nye aspekter ble lagt til eller gamle tatt bort. Eksplisitte uttrykk av å føle seg «ikke forstått» eller sitater som indikerer en opplevelse av allianse, ble trukket ut og satt opp i en tabell på tvers av intervjuene. Videre ble korte sammendrag skrevet ned og diskutert. I arbeidet med å skrive ut funn har de teoretiske perspektivene bidratt til å tydeliggjøre observasjoner i materialet.

I forskning verdsettes generaliserbar kunnskap, samtidig som det er nødvendig med studier som viser hvordan ulike prosesser utformes hos mennesker som befinner seg i en spesifikke samfunnsmessig sammenheng (Malterud 2002). Ifølge Devers (1999) er den faktiske settingen hvor forskningen finner sted, selve nøkkelementet for overføringsverdien i kvalitativ forskning. Vårt mål med studien er å sette i fokus menns mulighet til å bli møtt i sin terapeutiske prosess, gitt den kjønnede forståelsen på feltet for vold i nære relasjoner. Basert på mennenes opplevelser og med forutsetningen om at et vellykket voldsarbeid hviler på en personlig anerkjennelsesprosess, legger vi til grunn følgende: Uavhengig av faktiske omstendigheter er det viktig at menn opplever seg møtt i en hjelpetjeneste som møter familier hvor kjønnede diskurser gjør seg gjeldende, og hvor familiemedlemmer kan være berørt av vold.

Alle informantene har gitt muntlig, informert samtykke til å delta i forskningsprosjektet, og prosjektet er godkjent av Sikt. Vi har valgt å ikke ta stilling til faktiske forhold utenfor intervjusituasjonen. Samtidig ønsker vi å gjøre leseren oppmerksom på at ethvert kvalitativt intervju representerer et øyeblikksbilde, en liten del av virkeligheten slik informanten opplever den. Dette er ofte ikke representativt for den levde prosessen der ulike hendelser har funnet sted.

Alliansereparasjon

I henhold til tabell 1 uttrykker seks av ni informanter manglende tillit til terapeuten, noe som indikerer en svekket terapeutisk allianse. En god allianse tidlig i forløpet er i litteraturen forbundet med effekt (Lambert og Barley 2001). Likevel vil mange hevde at brudd i alliansen er en naturlig del av en forhandlingsprosess. I flere tilfeller i vårt materiale ser vi at alliansen kan gjenoppbygges. Et eksempel er Martin, som opplevde å bli mistrodd da han på et første møte på familievernkontoret forsøkte å fremme bekymring for ekskjærestens bruk av rusmidler. Martin forteller at før ekskjæresten ble tatt i ruspåvirket tilstand, handlet samtalene på familievernkontoret om hennes ønske om full omsorgsrett for barnet:

Jeg prøvde å informere dem om at de måtte gripe inn, men det gjorde de ikke. I møtet der var det vel med én representant fra barnevernet, for da hadde hun nektet å gi meg samvær med sønnen min. Og hun stod fast på sitt, at hun ikke drev på med uhumskheter. [...] Akkurat det her med mine mistanker om rus var også et tema under møtet.

Martin opplever senere at familievernterapeuten blir en alliert. Opplevelsen av å ikke bli tatt på alvor i sine bekymringer for mors rusmisbruk er noe flere informanter deler i ulike terapiforløp. Arne har i likhet med Martin forsøkt å ta opp ekskjærestens rusbruk i samtalene på familievernkantoret:

Vi hadde egentlig flyttet fra hverandre, men vi hadde barn på ett år. Og hun hadde begynt å ruse seg på narkotika. Hun har aldri sagt at hun har gjort det, men hun gjorde det da. Så da flyttet hun ut med det minste barnet, og hun ruset seg, og vi var jo på en del møter [på familievernkantoret].

Videre inntreffer en faktisk hendelse hvor barnevernet avdekker rusbruket, og Arne ender opp med å få full omsorgsrett for barna. Paret blir anbefalt å gå til samtaler på familievernkantoret. Ekskjæresten møter aldri opp på fastsatte timer, og Arne går til individuelle samtaler over flere år. I forbindelse med disse samtalene får Arne tillit til terapeuten, og det som startet med et mistillitsforhold, utvikler seg til en allianse.

Barnesentrert alliansearbeid

I vår gjennomgang av intervjuene kommer det frem at når barnets interesser løftes frem av terapeut, kan tidligere dårlige erfaringer med familievernet repareres:

De er veldig flinke på å få oss til å se ting fra barnet vårt sitt perspektiv. Og de er veldig flinke til å guide oss inn på de rette tankebanene. Og alltid det viktigste, det som må stå i fokus – det er barnet vårt. Det er de veldig, veldig flinke til å minne oss på. (Martin)

Jeg har en fast person der som jeg prater med, og han har kunnet gi meg litt råd. Også har vi diskutert hva som er fornuftig, og så har jeg liksom prøvd å løse det på lavest mulig nivå uten at det skal bli mer konflikt. Jeg ønsker ikke å ha noe sånt der stort konfliktnivå. For det er de [barna] ikke tjent med. (Arne)

For Arne er det viktig å løse konfliktene med mor på «lavest mulig nivå» for å skjerme barna. Han gir uttrykk for at de faste samtalene med terapeuten har gjort ham i stand til å sette grenser for mor, samtidig som han ivaretar seg selv og barnas interesser:

Han [terapeuten] har vært utrolig god støtte i situasjonen. Han har i tillegg taushetsplikt, så du kan bruke han som sparringspartner. Og det har vært vanskelig, den her situasjonen, men han har vært en kjempestøtte. Om det ikke har vært de store problemene underveis, så har det vært ting vi kan diskutere, liksom hvordan det går, hvordan det ser ut fremover, hvordan har barna det. Det har vært veldig fint.

Martin uttrykker tillit til familievernkantoret når terapeutene fremmer barnets interesser i saker hvor han og ekssamboer er uenige. Under er et eksempel på et sitat fra intervjuet med Martin hvor ekssamboeren for andre gang truer med å få omsorgsansvar for barnet:

Det var en ting til da, for hun har jo drevet og truet med at hun skal gå til sak for å få han tilbake igjen, for å få tilbake daglig omsorg. Og hun hadde jo selvfølgelig ikke hatt en sterk sak i det hele tatt. Det har jeg jo sagt til henne, og [...] Og da har det blitt sagt et par ting på det familievernkantoret som jeg tror har fått hun til å tenke seg om litt. [...] Der ble det blant annet sagt at dette her med når en forelder går til rettsak, og hvis resultatet ikke blir slik som den ene parten hadde ønsket, så kan det gå ganske sterkt utover barnet på mange måter. Spesielt hvis barnet har et håp om at den ene skal vinne frem. Og at [barnet] skal få flytte tilbake igjen. [...] Og etter det så ga hun seg på det og.

Vi ser i eksempelet at samværsuenigheten og konflikten ble avverget av at barnets interesser ble løftet frem.

Trusler, anklager og illegitime følelsesuttrykk

Rosten (2020) skriver at det å bli truet med å bli falskt anklaget for vold er en av mange hendelser som voldsutsatte menn ofte rapporterer. Vi har innledningsvis satt frem en hypotese om at å bli anklaget for å være en voldsutøver henger tett sammen med en redsel for utestengelse og stigma. I det følgende vil vi vise eksempler fra Endres og Anders' beskrivelser, som begge uttrykker manglende allianse, for å videre vise hvordan såkalt usivilisert oppførsel kan ha forårsaket dette.

Endre opplever en manglende allianse med terapeuten på familievernkantoret. Mistilliten skyldes at han ikke fikk muligheten til å fortelle «sin side av saken» etter noe han opplevde som urettmessige anklager fra sin ekskone, blant annet beskyldninger om vold. Endres beretning starter med det han kaller for en «stor samarbeidskonflikt» som utvikler seg etter et meklingsmøte på familievernkantoret. På dette tidspunktet utviser Endre tillit til at familievernet kan fungere som et frirom hvor konflikten kan løses på nøytral grunn:

Det endte vel egentlig bare opp med at det ble en kjempestor konflikt med tanke på samvær. Vi kunne ikke snakke sammen lenger fordi jeg fikk veldig grove beskyldninger rettet mot meg. Jeg kontaktet dem for å prøve å finne en løsning, slik at barna skulle slippe å ha full krig mellom foreldrene sine.

I neste møte med familievernet utvikler beskyldningene seg og blir grovere. Gitt en standard for legitim atferd hvor selvbeherskelse og evne til å holde tilbake negative følelser står i høysetet, illustrerer følgende sitat fra Endre hvordan han skapte en situasjon som krevde sanksjoner fra familievernterapeuten:

Jeg har jo blitt beskyldt for vold og aggressivitet gjennom mange år. Og det er en grov anklagelse som jeg ikke godtar. Og da reiste jeg meg opp i det møtet og sa: Da er jeg ferdig her.

Jeg avsluttet [timen], med tanke på at jeg synes den tok en vending som jeg ikke hadde noe sans for, egentlig. For jeg ble ikke spurt om noe annet enn at det ble på en måte antatt at jeg har vært det [voldsutøver]. Og etter det så har jeg prøvd å få kontakt, men jeg har ikke fått noe tilbakemelding.

Endre opplever videre at han etter neste time på familievernkantoret ved gjentatte anledninger har tatt kontakt med terapeuten uten å ha blitt ringt tilbake eller fått tilbud om en ny time. Det kan synes som om Endres gjentatte handlinger med å reise seg opp og gå (i sinne?)

har gjort det vanskelig å reparere alliansen. Anders forteller også om å reise seg brått opp og forlate en time på familievernkontoret. Under følger sitatet hvor han beskriver sin «usiviliserte atferd»:

Jeg ble innkalt til en såkalt familiesamtale. I den familiesamtalen så var det slik at hun [terapeut] prøvde å få meg til å signere under på at jeg sa fra meg ungen min. Og det var bare etter femten minutter. Og da reiste jeg meg med en oppdragende finger til henne og sa at dette finner jeg meg ikke i. Så lukket jeg døra pent bak meg.

I sitatet over sier Anders at han «lukket døren pent bak seg». For å tydeliggjøre det «illegitime følelsesuttrykket» vil vi minne leseren på at Anders beskriver at han forsto underveis i et møte på familievernkontoret at han skulle «fraskrive seg retten» til barnet sitt. Vi ser for oss en situasjon hvor Anders reiser seg brått opp, retter en finger mot terapeuten og forlater rommet. Det er en brå avslutning av timen, et brudd i samtaleforløpet, der ekskjæresten og terapeuten blir sittende igjen. Det er også nærliggende å tenke at alliansen til de andre som sitter i rommet, blir satt på prøve, og at det vil være krevende for terapeuten å videre ivareta både seg selv og tilstedeværende i rommet.

Anklager og vold

I en nyansering mellom fysisk og psykisk vold kan en trussel kanskje fremstå som bagatellmessig sammenlignet med blåmerker eller kvelertak. Grøvdal (2019) skriver at i hennes arbeid med voldsutsatte menn har det kommet frem at psykisk vold ofte oppleves som verst. De fysiske skadene gir begrensede sår, mens gjentatte nedverdigelser kan etterlate seg varige spor (Grøvdal 2019, 230). Arne uttrykker at det verste hans ekspartner har gjort mot ham, var å lyve om at han hadde utsatt både henne og barna for vold og overgrep. Anklagen resulterte i at barna ble hentet av politi på skolen, og at han ble hentet på sin arbeidsplass. Det ble gjennomført avhør og intervju på barnehus og politistasjonen. I intervjuet forteller Arne at belastningen anklagene har påført barna, er utilgivelig:

Hun [ekspartner] har kommet med masse falske påstander om meg, det er løgn for å styrke sin sak. Fordi hun egentlig hadde lyst til å ta barna, men hun har ikke kapasitet til å ta barna. [...] Vi hadde jo tenkt liksom at vi skulle ta en pause sammen, [men] etter at det skjedde, etter den situasjonen som hun greide å stille i stand, så var det ingen redning. Det gikk ikke an, det der kunne jeg ikke leve med eller godta. Og barna ble jo utsatt for en skikkelig aksjon, det gikk jo veldig utover barna, sant.

Vi ønsker her å sette i fokus at anklager kan få konsekvenser for mennene og for barna deres, og vise at det å motta falske anklager kan oppleves som en form for psykisk vold.

Anders, som vi nevnte over, mener at det er anklagene som har resultert i at han ikke har kontakt med sitt barn. Han opplever seg mistenkeliggjort og stemplet av hele lokalsamfunnet. Samværskontrakten mener han «ikke er verdt papiret den var skrevet på», da anklagene, slik Anders tolker det, gjorde at instanser i lokalsamfunnet betvilte at det var trygt for barnet å være sammen med ham:

Jeg skjønnte ikke hva som skjedde, men tydeligvis så ville hun [lærer] at jeg skulle være farlig. Og at det ikke var godt at barnet ble sendt til meg. Selv om det var min samværshelg etter samværsavtalen, så var det slik at det endte med at barnet [...] jeg fikk ikke med meg barnet hjem.

Da ble jeg på en måte dømt av de involverte i situasjonen. Og det [...] for meg så er det vondt, det er fortsatt tungt.

Anders' historie skiller seg ut i materialet, samtidig som den ser ut til å passe inn i et «master narrative» hvor menn diskrimineres i samværsaker.

Meklingsordningen og skjevheten mellom utsatte og dem som har utøvd vold

Innledningsvis nevnte vi at familievernet de siste årene har utviklet en rekke ulike tiltak hvor vold i nære relasjoner utgjør sentrale satsinger. Innføringen av en differensiert meklingsjeneste er et eksempel på dette. En slik tjeneste skulle ruste terapeuter til å møte par i meklingsprosesser der det forelå vold i relasjonen. Samuel forteller om en vanskelig meklingsprosess i tråd med dette. Han var så bekymret for ekskjærestens aggressive atferd at han kontaktet barnevernet:

Hun våknet ganske sent på natten og begynte å slå meg veldig hardt [...], ville at jeg skulle slå henne tilbake, presset meg til å gjøre det. Jeg latet som at jeg ringte politi og barnevern [...], og da la hun seg ned. [...] Alltid når barnet skulle legge seg, så begynte hun å krangle og diskutere med veldig høy lyd. [...] Det ble verre og verre, til slutt måtte jeg kontakte barnevernet. [forteller at barnevernet anbefalte familievernkontoret]

Forskeren spør om familievernet vet om bakgrunnen for at Samuel tok kontakt med barnevernet, og Samuel svarer:

Vi kom ikke så langt. Det som jeg sa, det er akkurat sånn [...] du er der som en slave, de skal bestemme hva du skal si.

Ut ifra beskrivelsen forstår vi det som at Samuel og hans ekskone går til en type C- eller risikomeklingsprosess. Samuel opplever at de to terapeutene som er til stede i rommet, verken anerkjenner eller setter ord på maktskjevheten mellom partene:

Det er ikke vanskelig å si det, men du får ikke lov til å gjøre det, vi må bare snakke om barnet, liksom. Og den situasjonen som gjør at vi er der, det er det som er problemet som må løses. Og så vil de at vi skal løse problemet om hvem som skal ha tid med barnet.

Ovennevnte eksempel setter oss på sporet av viktigheten av at alliansearbeidet er ment å ivareta begge parter i familiesaker. I det følgende vil vi ta utgangspunkt i menn i vårt materiale som har fått hjelp med sin sinneproblematikk på familievernkontoret.

Allianse mellom dem som har utøvd vold, og terapeut

De mennene som erkjenner at de har utøvd vold, beskriver sitt møte med familievernet som preget av gjensidig tillit. De har heller ikke hatt noen dårlige erfaringer med å bli mistrodd i møte med tjenesten som de deler med forskeren i intervju situasjonen. Vi har valgt å ta med sitater fra to av disse intervjuene hvor forskeren spør informanten om hvordan de opplevde sitt møte med familievernet:

De har jo hjulpet oss å finne ut av ting og finne ut av vi var ikke noe særlig bra for hverandre. Og også hjulpet oss i den prosessen å gå hvert til sitt da. (Stian)

Det handler mye om å få en forståelse av hva det er som skjer. For alle par har sånne danser, kaller de det. Den ene føler sånn, og da gjør den sånn. Også føler den andre det, også gjør den det. Også blir det sånn selvforsterkende negative danser. Det hjelper til å forstå hva det er som skjer nå. (Ragnar)

Litteraturen om menn som har utsatt andre for vold i parforhold, viser at det kan være vanskelig å snakke eksplisitt om selve voldshendelsene (Lånkan og Kopperstad 2013). Ett av intervjuene i vårt materiale, med en mann som har utøvd vold, er nøkternt og kort. Når Stian forteller om et samliv som «fikk frem det verste i oss begge», kan det tyde på at han trekker på en overordnet forståelse av nulltoleranse for vold i samfunnet som gjør det vanskelig å benevne voldshendelsene. Likevel ser det ut til å foreligge en erkjennelsesprosess i intervjuet, noe som tyder på at alliansen med terapeuten har bidratt til en endringsprosess:

Vi fant ut av mye, det var til god hjelp og nytte, og det har jo vært, ja, hva skal jeg si [...] Det er klart det er ikke noe hyggelig å gå fra hverandre, men det var nok til det beste.

Begge mennene i vårt materiale som har utøvd vold, og som beskriver en allianse med terapeuten, uttrykker at de er lei seg, og synes det er trist at forholdet tok slutt. Ragnar forteller at han har gått til individuelle timer hos terapeuten på familievernkontoret etter at det ble avdekket vold. Han og ekskjæresten hadde gått i parterapi i flere omganger før det ble slutt, og han reflekterer høyt over at det kanskje burde vært en oppfølgingstime etter et parterapiøp, slik at det kunne blitt lettere å finne ut av det som er vanskelig i forholdet, før det er for sent:

For det som er problemet, det er når det blir for vanskelig, så er det veldig vanskelig å ta kontakt. At man burde ta kontakt før problemene blir for store, på en måte, da. Men det ser man ikke [...] det er lett at man ikke ser det før det går for langt. Og da blir det vanskelig å ta kontakt, da, hvert fall var det sånn for meg.

Ragnar har en idé om at familievernet kunne ha forhindret at det «gikk for langt», hvis tjenesten bare hadde blitt involvert på et tidligere tidspunkt. Dette underbygger fortolkningen av hans uttalelser om at han har tillit til at terapeutene på familievernkontoret ville møtt både han og hans ekskone med tillit og respekt.

Avslutning og videre tanker

Gjennom å benytte oss av teorien om terapeutisk allianse og sivilisasjonsprosess har vi forsøkt å vise at graden av tillit fra menn til terapeuten(e) på familievernkontoret avhenger av om tilliten oppleves som gjensidig. Vi ser også at menns opplevelse av å bli mistrodd utgjør et sviktende grunnlag for allianse og kan bidra til negative følelsesuttrykk som forsterker manglende allianse. I vårt materiale har barneperspektivet vist seg å ha en medierende effekt.

Det er viktig å ha i mente at familievernet de siste årene har utviklet flere tiltak rettet mot vold i nære relasjoner, og familievernkontoret kan være i ferd med å bli en viktig brikke i forebyggende voldsarbeid. Samtidig viser forskningen blant annet at det er foreldre som underrapporter graden av vold når det gjelder differensiert meklingsjeneste (Dittmann,

Larsen og Holt 2021). Den norske meklingsordningen har også fått kritikk fra FNs menneskerettighetskomite for å ha en altfor høy terskel for separate møter mellom partene i saker der vold inngår (GREVIO 2022). Vårt materiale kan indikere at tjenesten ikke vet nok om maktskjevheter mellom ekspartnere som skal utarbeide en samværsavtale. Vår studie viser hvor sårbare både menn og kvinner kan være i møte med familievernet i saker hvor det kan foreligge vold, eller hvor vold settes på agendaen. Videre viser vår studie viktigheten av en allianse mellom terapeut og klient for at familievernet skal kunne fungere som en forebyggende tjeneste.

Takk til Simen Mørstad Johansen, Monika Grønli Rosten og Gerd Marie Solstad for faglig støtte. Takk også til NOVAs seksjon for forskning om barndom, familie og barnevern for skrivetid, og til Bufdir for finansiering av forskningsprogrammet *Familievernet – likeverdig tjenestetilbud til en mangfoldig befolkning (2020–2023)*. Til slutt retter vi en takk til *Tidsskrift for kjønnsforskning* med redaktører for å ønske vårt bidrag til temanummeret velkommen.

Referanser

- Andersen, Lotte C. 2019. «Mellomromsarbeid – Om Barnehusrådgiveres Arbeidspraksiser.» I *Vold i nære relasjoner: Forståelser, konsekvenser og tiltak*, redigert av Elisiv Bakketeig, Margunn Bjørnholt, Kristin Skjørten og Svein Mossige, 178-94. Oslo: Universitetsforlaget.
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. 2021. *Årsrapport 2021*.
- Bergflødt, Monika M., Dagmara Bossy og Tonje Gundersen. 2022. *Møter med familievernet. Brukeres erfaringer og opplevelser av familievernertjenesten*. NOVA rapport 7/2022. <https://hdl.handle.net/11250/3038432>
- Björnberg, Ulla. 2000. «Equality and Backlash: Family, Gender and Social Policy in Sweden.» *Organizational change and gender equity: International perspectives on fathers and mothers at the workplace*, redigert av Linda L. Haas, Philip Hwang og Graeme Russel, 55-75.
- Bjørnholt, Margunn. 2010. «The Good, the Bad and the Ugly: Endring av mannsrollen, fedrerettigheter og likestilling.» GNIST. <https://marxisme.no/margunn-bjornholt-2/>
- Bjørnholt, Margunn. 2019. «Vold i parforhold – Fortsatt et likestillingsproblem.» I *Vold i nære relasjoner: Forståelser, konsekvenser og tiltak*, redigert av Elisiv Bakketeig, Margunn Bjørnholt, Kristin Skjørten og Svein Mossige, 33-48. Oslo: Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/9788215032320-2019-02>
- Bjørnholt, Margunn og Hannah Helseth. 2019. *Vold i parforhold – kjønn, likestilling og makt*. NKVTS rapport 2/2019. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress
- Bjørnholt, Margunn. 2021. «I skyggen av likestillingen – Voldsutsatte Mødre i Norge.» *Norsk sosiologisk tidsskrift* 5 (6): 1-18. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2021-06-0>
- Bjørnholt, Margunn og Monika G. Rosten. 2020. «Male Victims of Violence and Men's Rights Struggles: A Perfect Match?» I *Men, Masculinities and Intimate Partner Violence*, redigert av Lucas Gottzén, Margunn Bjørnholt og Floretta Boonzaier, 126-39. London/New York: Routledge.
- Bordin, Edward S. 1994. «Theory and Research on the Therapeutic Working Alliance: New Directions.» I *The working alliance: Theory, research, and practice*, redigert Adam O. Horvath og Leslie S. Greenberg, 13-37. Oxford: John Wiley & Sons.
- Dale, Maria Theresa Grønning, Helene F. Aakvaag, Ida F. Frugård, Else-Marie Augusti og Anja D. Skauge. 2023. *Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen*. NKVTS rapport 1/2023.
- Devers, Kelly J. 1999. «How will we know 'good' qualitative research when we see it? Beginning the dialogue in health services research.» *Health services research* 34 (5): 1153-1188.

- Dittman, Solveig, Linda Larsen og Tonje Holt. 2021. «Foreldre underrapporterer om konflikter og utfordringer i forkant av mekling.» *Tidsskrift for Norsk Psykologforening* 58 (9): 766-775. <https://doi.org/10.52734/3WfR437s>
- Ekenstam, Claes. 2006. «The History and Future of Studies on Men and Masculinity: Some Theoretical Reflections.» *NORMA* 1 (1): 6-23. <https://doi.org/10.18261/ISSN1890-2146-2006-01-02>
- Elias, Norbert. 2000. «Homo Clausus and the Civilizing Process.» I *Identity: A reader*, redigert av Paul du Gay, Jessica Evans og Peter Redman, 284-96. Oxford, UK: Basil Blackwell.
- Escudero, Valentín og Myrna L. Friedlander. 2017. *Therapeutic Alliances with Families: Empowering Clients in Challenging Cases*. Cham: Springer.
- Friedlander, Myrna L., Valentín Escudero og Laurie Heatherington. 2006. *Therapeutic Alliances in Couple and Family Therapy: An Empirically Informed Guide to Practice*. American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/11410-000>
- GREVIO. 2022. *Baseline Evaluation Report Norway*. Council of Europe Expert Group on Action against Violence against Women and Domestic Violence.
- Grøvdal, Yngvil. 2019. «Hvor lite skal du finne deg i? Politiets kampanje mot vold i parforhold.» I *Vold i nære relasjoner: Forståelser, konsekvenser og tiltak*, redigert av Elisiv Bakketeig, Margunn Bjørnholt, Kristin Skjørten og Svein Mossige, 215-32: Oslo: Universitetsforlaget.
- Hassija, Christina M., Diana Robinson, Yessenia Silva og Michael R. Lewin. 2018. «Dysfunctional Parenting and Intimate Partner Violence Perpetration and Victimization among College Women: The Mediating Role of Schemas.» *Journal of family violence* 33: 65-73. <http://doi.org/10.1007/s10896-017-9942-3>
- Hennum, Ragnhild. 2016. «Retten til beskyttelse mot vold, overgrep og utnyttelse.» I *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge*, redigert av Njål Høstmælingen, Elin S. Kjørholt og Kirsten Sandberg. Oslo: Universitetsforlaget.
- Holter, Øystein G. 2003. «Nordic Studies on Men: Paths for the future.» I *Developing studies on men in the Nordic context*, redigert av Jouni Varanka Helsinki: Ministry of Social Affairs and Health.
- Johnson, Lee N. og David W. Wright. 2002. «Revisiting Bordin's Theory on the Therapeutic Alliance: Implications for Family Therapy.» *Contemporary Family Therapy* 24 (2): 257-69. <http://doi.org/10.1023/A:1015395223978>
- Kitterød, Ragni H. og Sigtona Halrynjo. 2019. «Mer likestilling med fedrekvote? Naturlige eksperimenter i norsk kontekst.» *Tidsskrift for kjønnsforskning* 43 (2): 71-89. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2019-02-02>
- Lambert, Michael J. og Dean E. Barley. 2001. «Research Summary on the Therapeutic Relationship and Psychotherapy Outcome.» *Psychotherapy: Theory, research, practice, training* 38 (4): 357. <https://doi.org/10.1037/0033-3204.38.4.357>
- Lånkan, Ingvild B. og Tine C. Kopperstad. 2013. «'Jeg blir litt varm i trøya av å snakke om det...' En kvalitativ studie av hvordan menn som utøver vold mot partner fremstår i oppstarten av terapi, og drøfting av terapeutiske implikasjoner.» Hovedoppgave, Universitetet i Oslo.
- Malterud, Kirsti. 2002. «Kvalitative metoder i medisinsk forskning – Forutsetninger, muligheter og begrensninger.» *Tidsskrift for den Norske Legeforening* 122 (25): 2468-2472.
- Mossige, Svein og Kari Stefansen. 2007. *Vold og overgrep mot barn og unge: En selvrapporteringsstudie blant avgangselever i videregående skole*. NOVA rapport 20/2007. Oslo: NOVA, OsloMet
- Nilsson, Gabriella og Inger Lövkrona. 2020. *Våldets kön: Kulturella föreställningar, funktioner och konsekvenser*. Lund: Författarna och Studentlitteratur .

- Nissen-Lie, Helene A., Ole A. Solbakken, Fredrik Falkenström, Bruce E. Wampold, Rolf Holmqvist, Annika Ekeblad og Jon T. Monsen. «'Does it make a difference to be more «on the same page»?' Investigating the role of alliance convergence for outcomes in two different samples.» *Psychotherapy Research* 31 (5): 573-588. <https://doi.org/10.1080/10503307.2020.1823030>
- NOU 2019: 20. *Et styrket familievern – En gjennomgang av familieverntjenesten*. Barne- og familiedepartementet.
- Oddli, Hanne W. og Peder Kjøs. 2009. «7 Løgner om psykoterapi.» *Tidsskrift for Norsk psykologforening* 46 (2): 168-173.
- Oftung, Knut. 2009. «Skilte fedre: Omsorg, mestring og livskvalitet.» Doktorgradsavhandling, Universitetet i Oslo.
- Rosten, Monika G. 2020. «En (tro)verdigg utsatt? Menns fortellinger om vold fra en kvinnelig eller mannlig partner.» I *Vold i nære relasjoner i et mangfoldig Norge*, redigert av Anja Bredal, Helga Eggebo og Astrid M. A. Eriksen. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Rosten, Monika G., Ingvil T. Øverli og Tonje Gundersen. 2020. *Truffet av volden. Familievernets arbeid med vold i nære relasjoner*. NOVA rapport 7/20. <http://hdl.handle.net/20.500.12199/5928>
- Seidler, Victor. 2004. «Des/orienterade maskuliniteter. Kroppar, känslor och rädsla.» *Kvinnovetenskapelig tidsskrift* 25 (1–2): 11-26
- Skilbrei, May-Len og Kari Stefansen. 2018. *Seksuell vold: En samfunnsvitenskapelig innføring*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Skjørten, Kristin, Elisiv Bakketeig, Margunn Bjørnholt og Svein Mossige. 2019. *Vold i nære relasjoner: Forståelser, konsekvenser og tiltak*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Solstad, Gerd M., Kari Stefansen og Åse Strandbu. 2021. «An Eliasian analysis on students' views on guidelines against sexual harassment and abuse in sports.» *International Review for the sociology of Sport* 57 (7): 1078-1094. <https://doi.org/10.1177/101269022110535>
- Wiik, Kenneth A. 2023. *Lavere konfliktnivå blant foreldre med delt bosted*. SSB analyse 2023/2. <https://www.ssb.no/befolkning/barn-familier-og-husholdninger/artikler/lavere-konfliktnivaa-blant-foreldre-med-delt-bosted>